

3. Максим Рильський як теоретик перекладу. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ruda_Tetiana/Maksym_Rylskyi_iak_teoretyk_pereklad_u.pdf?PHPSESSID=3hq2mcrk9pveqrpdbbs2qo39i0 (дата звернення: 09.12.2023)

4. Роль Максима Рильського в розвитку перекладознавства. URL: <https://ukrlit.net/info/translation/10.html> (дата звернення: 09.12.2023)

Владислав Радкевич

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: кандидатка філологічних наук, старша викладачка

Ольга Коновалова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ МОДИФІКАЦІЇ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АВТОБІОГРАФІЧНОЇ КНИГИ ДЖ. Р. ЕКЕРЛІ «MY DOG TULIP»

Наше дослідження присвячено особливостям перекладу фразеологічних лексичних одиниць у власній версії українського перекладу автобіографічної книги Дж. Р. Екерлі «My Dog Tulip» («Мій пес Тюльпан») [5].

Британський письменник Джо Рендолф Екерлі здобув популярність завдяки своїм автобіографічним творам, у яких він яскраво висвітлює події свого життя. Автор відомий своєю здатністю виражати емоції та створювати емоційно зворушливі оповідання. В романі «My Dog Tulip» Екерлі відтворює свої взаємовідносини з улюбленою собакою та ділиться з читачем труднощами, котрі його супроводжували. Із тексту твору стає зрозуміло, що для автора це не просто домашній улюбленець, а значно більше – приятель, на якого він чекав усе своє життя. Роман Дж. Р. Екерлі можна вважати найяскравішим прикладом взаємовідносин між людиною та тваринами в художній літературі 20 століття.

Зазначимо, що роман наповнений великою кількістю фразеологізмів, сталих виразів, що збагачують його та надають особливого стилістично-емоційного забарвлення тексту. На думку А. В. Коваленко, «перекладач повинен точно передати суть поняття, не випускаючи при цьому образності фразеологічної одиниці, її функціональності, стилістичності тощо» [2, с. 270]. Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з англійської мови на українську перекладач повинен вміти звертатися до різних видів перекладу [1, с. 16].

Відтак, фразеологізмам оригіналу можуть відповідати фразеологізми в перекладі з однаковим значенням і стилістичним відтінком, але різним стилістичним наповненням [3, с. 177]. Розгляньмо фрагмент: «...*another vet had been recommended to me, and I decided to try my luck with him* [5, с. 13] // Тоді мені порадили звернутись до іншого спеціаліста, і я вирішив зробити ставку на нього». Англійську фразеологічну одиницю *to try my luck*, що тлумачиться як «то

try to achieve something although you know you might not succeed» [Cambridge Dict.], було відтворено в тексті перекладу за допомогою лексичного фразеологізму *зробити ставку*, що має значення «покласти великі надії на когось; розраховувати на щось» [«Горох»]. При перекладі ми вдалися до заміни фразеологізму в мові оригіналу на лексичний відповідник у мові перекладу задля збереження емоційно-експресивного значення. За допомогою українського фразеологізму *зробити ставку*, ми зберегли головну думку речення: головний герой довгий час шукав ветеринара для своєї собаки, і, попри сумніви, він все одно покладав надії на цього лікаря.

Ми добирали лексичні фразеологізми, які мають однакове значення, але виражені поняттєво аналогічно. Ці вирази входять до словникового складу мови як аналоги різним мовним конструкціям і характеризуються семантичною цілісністю та виразним емоційно-експресивним значенням.

Фразеологічній одиниці оригіналу може відповідати вільна сполука у перекладі [3, с. 178], тоді такий вид трансформації називається дефразеологізацією. Розгляньмо фрагмент: «*Flinging caution to the winds, he had set about her; but she had not retaliate...* [5, с. 14] // *Забувши про обережність, він накинувся на неї, натомість вона не відповіла йому взаємністю, на його агресію*». Ми здійснили заміну англійського фразеологізму *flinging caution to the winds*, що означає «to do something without worrying about the risk or negative results» [Cambridge Dict.], на вільну сполуку із прямим значенням в українському перекладі *забувши про обережність*, зі значенням «робити щось, не зважаючи на можливі наслідки чи ризики, коли людина бере до уваги необхідність бути виваженою у своїх діях або рішеннях» [«Горох»]. Якщо фразеологічна одиниця не несе в собі образність чи гру слів у своїй внутрішній формі в мові оригіналу, тоді перекладач може вдатися до заміни цієї одиниці в перекладі, без збереження її структури. Ми застосували таку трансформацію, аби не нагромаджувати текст фразеологізмами, не зважаючи на те, що ми, втративши емоційно-експресивний відтінок, змогли повністю передати оригінальне значення висловлення, яке автор заклав у речення першотвору.

Процес, під час якого відбувається заміна оригінальної вільної сполуки із прямим значенням на фразеологізм, що додає експресивного забарвлення, називають фразеологізацією. Розгляньмо фрагмент: «*To this the vet had merely grunted: when I set out with her I was already unnerved by the thought of the struggle that lay ahead* [5, с. 14] // *На що лікар незадоволено хмикнув: коли ми з нею вирушили в дорогу, я був як на голках від самої думки про боротьбу, що чекала на мене попереду*». Англійській дієслівній сполуці *was already unnerved*, що має значення «to make someone feel less confident and slightly frightened» [Cambridge Dict.] ми підібрали український фразеологізм *бути як на голках*, зі значенням «бути у стані надзвичайного нервового збудження, збентеження, хвилювання; неспокійно, тривожно, нетерпляче» [«Горох»]. Таку заміну застосовано з метою підвищити емоційно-експресивне забарвлення та підкреслити переживання головного героя за свою собаку в конкретній ситуації. Незважаючи на формальне перетворення, під час якого відбувається модифікація лексичних форм, зміст

повідомлення залишається незмінним. Зокрема, вибір фразеологічної одиниці в мові перекладу сприяє відтворенню етнокультурного аспекту мови.

Розгляньмо ще приклад застосування прийому фразеологізації: «*He was standing quietly on a table with a thermometer sticking out of his bottom, like a cigarette* [5, с. 15] // Він **стояв як вкопаний** на операційному столі, та з його дупи стирчав, як цигарка, термометр». Англійську вільну дієслівну словосполучку *standing quietly*, що означає «to being in a stationary position without making noise or creating disturbances, being still, calm, and not engaging in any significant activity or conversation» [Cambridge Dict.], було замінено при перекладі на фразеологізм *стояв як вкопаний*, що має значення «без жодного руху; нерухомо» [«Горох»]. Ми застосували прийом фразеологізації задля адаптування тексту до української культури, і тим самим зробили його зрозумілішим для українського читача.

Аналогічною є заміна в наступному фрагменті: «*I was then quite new to the dog world, for my present dog was the first I had ever possessed, and there was much that I did not know and wished to learn* [5, с. 10] // На той момент я був ще **сирцем** у світі чотирилапих, адже Тюльпан стала першою собакою у моєму житті, тому я багато чого не знав та прагнув дізнатися». Англійському словосполученню *quite new*, із прямим значенням «used to express that something is unfamiliar or that someone doesn't have much knowledge or experience about a certain topic» [Cambridge Dict.], ми підібрали фразеологізм в українській мові *сирець у чомусь* – «людина, що немає досвіду в певній справі або області знань» [«Горох»]. Ми вжили фразеологізм із метою підкреслити необізнаність головного героя в «собачому світі». Тим самим ми додали емоційного забарвлення тексту перекладу, зробили його ніби ближчим до україномовного реципієнта.

Отже, фразеологізми є важливими мовними елементами, які передають емоції автора та допомагають відтворити національний колорит твору під час перекладу. У власній версії українського перекладу автобіографічної книги Дж. Р. Екерлі «*My Dog Tulip*» («Мій пес Тюльпан») ми застосували трансформації, спрямовані на збереження семантичної цілісності та емоційної виразності змісту, що сприяло прагматичній адаптації тексту.

Література

1. Авксентьев Л. Фразеологична одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки. *Мовознавство*. 1979. № 5. С. 13–16.
2. Коваленко А. Переклад фразеологічних одиниць у художньому тексті. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. №32 (71). С. 269–273.
3. Литвин І. М. Перекладознавство : навч. посіб. 5-те вид. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
4. «Горох» – українські словники. URL : <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 01.12.2023).
5. Ackerley, J. R. *My Dog Tulip*. New York : The New York Review of Books, 2010. 208 p.

6. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 01.12.2023).

Маргарита Соболева
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: кандидатка філологічних наук, старша викладачка
Тетяна МакГауен
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ВЕРСІЇ ПЕРЕКЛАДУ УРИВКУ ОПОВІДАННЯ КЛЕР СЕСТАНОВИЧ «DIFFERENT PEOPLE»

Художні твори відіграють суттєву роль у культурному, соціальному та психологічному контексті. Складність їхнього перекладу пояснюється глибоким семантичним змістом кожного слова, різним світосприйняттям автора та перекладача, унікальними способами усвідомлення та відображення світу в різних мовах і відмінністю між культурами, що визначають мови оригіналу та перекладу. Аналіз перекладацьких трансформацій є важливим інструментом для розуміння перетину культурних та лінгвістичних особливостей у світі художньої літератури. **Метою** цього дослідження є опис особливостей застосування лексичних та граматичних трансформацій у процесі перекладу уривку оповідання Клер Сестанович «Different People».

Для характеристики трансформацій ми використовуємо класифікацію перекладацьких трансформацій професорки Олени Селіванової [2]. Серед лексичних заміни ми використали метонімічні, метафоричні, кореферентні, синонімічні та функціонально-стилістичні перетворення, граматичні трансформації представлені додаванням мовних одиниць, заміною слова словосполучою та категоріальними перетвореннями.

Розглянемо фрагмент, у якому застосовані синонімічні лексичні перетворення: «*There was a difference between – a **functional** fantasy, pieced together from reality's spare parts – and **pure fiction, silly** stories that **faded** as soon as they were finished, like even the most **pleasurable** dreams*» [5] // *Існувала різниця між **практичною** фантазією, зібраною з частинок реальності, і **чистими байками** — **дурнуватими** історіями, які забувались, як **найсолодші** сни, щойно їх закінчували.*

У цьому уривку можна виділити ряд синонімічних заміни денотативного аспекту, а саме: *functional – практичною, pure – чистими, silly – дурнуватими, pleasurable – найсолодші*. О.О. Селіванова визначає їх як формально-змістові трансформації, що представляють словникові відповідники лексем, які отримують у мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення [3, с. 460]. Синонімічне перетворення *pure – чистими* в оригіналі комбінується зі стилістично нейтральним іменником *fiction*, який ми перетворили на розмовний *байками*, що є функціонально-стилістичною